

תורתו של ר' שמעון בר יוחאי

ל"ג בעומר

אחר בקשת מחילה על עצם הנסיון לעסוק ולהבין קצות דרכיו של רשב"י, נאמר כי תורה היא וללמוד אנו צריכים, וננסה דרך דבריו ודברים שהובאו משמו, להבין את שיטתו.

"שמע ישראל"

בגמרא מובאת מחלוקת אמוראים בתוקפה של קריאת שמע (ברכות כ"א ע"א):

אמר רב יהודה אמר שמואל: ספק קרא קריאת שמע ספק לא קרא - אינו חוזר וקורא, ספק אמר אמת ויציב ספק לא אמר - חוזר ואומר אמת ויציב. מאי טעמא, קריאת שמע דרבנן, אמת ויציב דאורייתא. מתיב רב יוסף: "בשכבך ובקומך", אמר ליה אביי: ההוא בדברי תורה כתיב... ור' אלעזר אמר: ספק קרא קריאת שמע ספק לא קרא - חוזר וקורא קריאת שמע, ספק התפלל ספק לא התפלל - אינו חוזר ומתפלל, ורבי יוחנן אמר: ולואי שיתפלל אדם כל היום כולו.

שמואל סובר שקריאת שמע דרבנן, ור' אלעזר סובר שקריאת שמע דאורייתא. נחלקו הראשונים בהבנת שיטתו של שמואל. התוספות (ברכות שם, מנחות מ"ג ע"ב, סוטה ל"ב ע"ב) הבינו את הגמרא כפשוטה, שלשמואל קריאת שמע דרבנן¹. רבינו יונה סובר (י"ב ע"ב מדפי הרי"ף), שדברי שמואל "קריאת שמע דרבנן" פירושם, שאין חובה מן התורה לקרוא פרשת "שמע" בדוקא, אף שחובה לקרוא פרשה כל שהיא. המצוה מן התורה היא לקרוא פעמיים ביום פרשה מן התורה, וחכמים קבעו שתהיה זו פרשת שמע.

ה"שאגת אריה" (סי' א') האריך בביאור שיטת שמואל על פי רבינו יונה, אלא שהתקשה מדוע להלכה אנו פוסקים שקריאת שמע דאורייתא, בניגוד לשמואל, אף שאין כל ראיה ברורה מסוגיות הגמרא נגד שיטתו². כך הם דבריו:

ומעתה יש לתמוה על רוב פוסקים שפסקו כר' אלעזר דאמר קריאת שמע דאורייתא לגבי שמואל וכמש"ל, ואין בידי שום סעד וראיה

¹ תוס' מסבירים, שכל המשניות והברייתות שלמדו דינים שונים בקריאת שמע מפסוקים, אינן אלא אסמכתא בעלמא. אמנם התוספות בסוטה (ד"ה "ורבי") ראו זאת כקושיא ללא תירוץ, שכן אין שיטת הגמרא לדייק כל כך על אסמכתא, על פי השיטות השונות של התנאים.

² עי' בדבריו שם, שמבאר את סוגיות הגמרא השונות על פי שמואל.

לדבריהם ז"ל שהלכה כמאן דאמר קריאת שמע דאורייתא מדברים המבוארים בהדיא בגמרא, אלא מהא דאמרינן ברפ"ח דמסכת סוטה (מ"ב ע"א): "ואמר אליהם שמע ישראל", מאי שנא "שמע ישראל", אמר ר' יוחנן משום ר' שמעון בר יוחי: אמר להם הקב"ה לישראל: אפילו לא קיימתם אלא קריאת שמע שחרית וערבית אי אתם נמסרים בידם, שמע מינה דצריך לקרות פרשה זו דשמע ישראל דוקא מן התורה.

ר' יוחנן בשם רשב"י דורש את דברי הכהן משוח מלחמה הפותחים במילים "שמע ישראל", ולומד מהם שזכות אמירת "שמע ישראל" בוקר וערב יכולה לעמוד לישראל במלחמתם.

הוכיח השאגת אריה מדברי ר' יוחנן (ושמואל ור' יוחנן הלכה כר' יוחנן), שמן התורה יש לקרוא דוקא פרשת שמע, ולכן כתבה התורה בדברי הכהן משוח מלחמה את המילים "שמע ישראל", לרמוז למצות קריאת שמע, המתקיימת באמירת פרשת "שמע ישראל".

הנצי"ב (העמק שאלה שאילתא נ"ג) הוכיח מדברי רשב"י בירושלמי (ברכות פ"א ה"ב ושבת פ"א ה"ב) בענין "מפסיקין לקריאת שמע", שמדאורייתא אינו חייב לקרוא דוקא פרשת שמע:

תמן תנינן מפסיקין לקרית שמע ואין מפסיקין לתפילה... רבי יוחנן בשם רבי שמעון בן יוחי: כגון אנו שעוסקים בתלמוד תורה אפילו לקרית שמע אין אנו מפסיקין. רבי יוחנן אמרה על גרמיה (על עצמו): כגון אנו שאין אנו עוסקים בתלמוד תורה אפילו לתפלה אנו מפסיקין... רשב"י כדעתיה, דרשב"י אמר: אילו הוינא קאים על טורא דסיני בשעתא דאתיהיבת תורה לישראל, הוינא מתבעי קומי רחמנא דיתברי לבר נשא תרין פומין, חד דהוי לעי באוריתא וחד דעבד ליה כל צורכיה. חזר ומר: ומה אין חד הוא לית עלמא יכיל קאים ביה מן דילטוריא דיליה, אילו הוו תרין על אחת כמה וכמה (רשב"י כדעתו, רשב"י אמר: אילו הייתי עומד על הר סיני בשעה שניתנה תורה לישראל, היית תובע מלפני ה' שיברא לאדם שני פיות, אחד שיהיה עוסק בתורה ואחד שיעשה בו כל צורכו. חזר ואמר: ומה אם באחד אין העולם יכול לעמוד מפני לשון הרע, אילו היו שנים על אחת כמה וכמה)... ולא מודה רשב"י שמפסיקין לעשות סוכה ולעשות לולב. ולית ליה לרשב"י הלמד על מנת לעשות ולא הלמד שלא לעשות, שהלמד שלא לעשות נוח לו שלא נברא, ואמר ר' יוחנן: הלמד שלא לעשות נוח לו אילו נהפכה שילייתו על פניו ולא יצא לעולם, טעמיה דרשב"י זה שינון וזה שינון ואין מבטל שינון מפני שינון, והא תנינן הקורא מכאן ואילך לא הפסיד כאדם שהוא קורא בתורה, הא בעונתה

חביבה מדברי תורה, היא היא, אמר ר' יודן: רשב"י על ידי שהיה תדיר בדברי תורה לפיכך אינה חביבה יותר מדברי תורה.

רשב"י אומר, שמי שעסוק בדברי תורה אינו מפסיק מתלמודו לקריאת שמע, שכן "זה שינון וזה שינון". מכאן לומד הנצי"ב, שלדעת רשב"י בכל פרשה שקורא יוצא ידי חובת קריאת שמע, שאם לא כך, היה צריך רשב"י להפסיק מתורתו ולקרוא את הפרשה שציותה התורה לקרוא, ולא היה יכול לצאת ידי חובתו בכך שקורא פרשה אחרת.

ולכאורה סתירה גלויה יש בדברי ר' יוחנן שאמר משמו של רשב"י בדין מצות קריאת שמע מן התורה. מצד אחד משמע מדבריו בענין משוח מלחמה שקריאת פרשת שמע דוקא היא מן התורה (כדברי שאגת אריה), ומצד שני נאמר שיצא ידי חובתו במצוה זו על ידי שינון שאינו בדוקא פרשת שמע (כדברי הנצי"ב).

תורתו של רשב"י

נראה שלמושג "דברי תורה" היה משמעות מיוחדת אצל רשב"י (ירושלמי עבודה זרה פ"ב ה"ז):

רבי שמעון בן חלפתא ר' חגי בשם ר' שמואל בר נחמן: "כבשים ללבושך ומחיר שדה עתודים", "כבשים" כתיב, הא כיצד, בשעה שתלמידין קטנים כבוש לפניהן דברי תורה, הגדילו ונעשו כעתודים גלה להם רזי תורה, ודא מסייעה למה דתני ר' שמעון בן יוחאי: "ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם", מה הסימה הזאת (אוצר זה) אינה נגלית לכל בריה, כך אין לך רשות לשקע את עצמך בדברי תורה אלא לפני בני אדם כשרין.

הירושלמי למד מדברי רשב"י שאמר שאין לך רשות לשקע עצמך בדברי תורה אלא לפני בני אדם כשרים, שרק כאשר גדלים התלמידים גלה להם רזי תורה, ומכאן שאצל רשב"י דברי תורה הם רזי התורה. ומודגש הדבר ביותר בגירסת הסמ"ג (מצות עשה י"ב) לדברי הירושלמי:

גרסין בירושלמי דעבודה זרה, תניא רשב"י אומר: "ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם", מה הפנימה הזאת אינה נגלית לכל בריה ובריה, כך אין לך רשות לשקע עצמך על דברי תורה לגלות רזיה אלא בפני אדם כשר.

לפי גירסתו, למד רשב"י מהמילה "לפניהם", שמשם הניח את המשפטים בלבד לפניהם. אין פנימיות המשפטים גלויה לכולם אלא רק מה שמונח לפניהם, וכמו שפנימיות דבר אינה נגלית לכל אחד, כך בדברי תורה אין לך רשות לשקע עצמך

בהם לגלות רזיה לפני כל אחד. לרשב"י, השקיעה בדברי תורה היא כניסה אל תוכם, ולימוד משמעותם הפנימית והעמוקה השקועה בהם, ומופיעה ברזי תורה. אכן ודאי שכל דבר תורה מחובר בשרשו לרזי תורה וליחוד ה', שכן כל התורה כולה היא שמותיו של הקב"ה³, אלא שלא כל אחד זוכה לראות זאת ובודאי לא בכל דבר תורה שנפגש עמו, אך אצל רשב"י כל דבר תורה חודר עד עומקו ונפגש עם יחוד ה'. הבנה זאת תבאר את ההבדל בין רשב"י וחבריו ובין שאר העם במצות קריאת שמע, בהקדמת ביאור במצות יחוד ה'.

יחוד ה' – מחלוקת רס"ג ורמב"ם

נחלקו רס"ג ורמב"ם במנין המצוות בענין יחוד ה' וקריאת שמע. רס"ג מונה את קריאת שמע ויחוד ה' באותה מצוה (עשה ג', ד'):

ערב ובוקר יחדוהו.

יש מצוה ליחד שם ה' ערב ובוקר, וקיום מצוה זו הוא בקריאת שמע⁴. הרמב"ם מונה בענין זה שתי מצוות. מצוה ב':

היא הציווי שציוונו באמונת היחוד והוא שנאמין כי פועל המציאות וסבתו הראשונה אחד, והוא אמרו יתעלה "שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד".

ומצוה י':

היא שציוונו לקרוא קריאת שמע בכל יום ערבית ושחרית והוא אמרו "ודברת בם בשבתך בביתך", וכבר התבארו משפטי מצוה זו במסכת ברכות ושם התבאר דקריית שמע דאורייתא.

הרמב"ם מבדיל בין מצות יחוד ה', שאיננה תלויה בזמן מסוים ובאמירה מסוימת, למצות קריאת שמע, המתקיימת פעמיים ביום באמירת פרשיות שמע.

שיטת הירושלמי – מצות קריאת שמע

נראה, שהירושלמי שמביא הנצי"ב בענין קריאת שמע של רשב"י מתאים לשיטת רס"ג, שקריאת שמע ויחוד ה' הם מצוה אחת, שעניינה הוא יחוד ה' באמירת "שמע ישראל" פעמיים ביום. מצוה זו – יש לה שיעור למטה, אך אין לה שיעור למעלה.

³ עיין בזה"ק ח"ב קכ"ד ע"א: "תנינן אורייתא כלא שמא דקודשא בריך הוא".

⁴ רס"ג מנה את קריאת שמע כשתי מצוות, אחת בערב ואחת בבוקר, אך לשיטתו יחוד ה' כלול במצוות קריאת שמע, ולא נמנה כמצוה נפרדת.

יש לה שיעור למטה, והוא שפעמיים ביום, בבוקר ובערב, מצוה לומר "שמע ישראל ה' אלוקינו ה' אחד", ובכך לייחד את ה' ולהקיף את יומו ולילו של אדם מישראל ביחוד ה'.

אך אין לה שיעור למעלה, שכן אפשר להגיע למדרגה עליונה, כרשב"י, שכל ימיו ביחוד ה', וכל מעשיו ולימודו היו קשורים לשמו יתברך. במדרגה זו, אין צריך לומר דוקא את המילים "ה' אחד" כדי ליחד שם ה'. כל לימוד קשור בעומקו לשם ה', ובחיוו של אדם במדרגה זו כל התורה וכל העולם מתאחדים בה' אחד. מעתה אין סתירה בין שני מאמרי רשב"י, כיון שלענין "אין מפסיקין לקריאת שמע" דיבר על עצמו, שלגביו אין הבדל בין פרשת שמע לדברי תורה אחרים, ובענין דברי הכהן משה מלחמה דיבר על שיעור המינימום של מצוה זו - "אפילו לא קיימתם אלא...".

בענין הפסקה לקריאת שמע יש הבדל בין רשב"י וחבריו לשאר העם. לרשב"י, שהיתה תורתו אומנותו, כל מפגש עם דבר תורה הוא מפגש עם יחוד ה', ולכן אמר ר' יוחנן משמו שאין הוא מפסיק לקריאת שמע כיון ש"זה שינון וזה שינון". אולם שאר העם אינם עוסקים בתורה בצורה זו, ולכן כדי להיפגש עם יחוד ה' צריכים הם לומר "שמע ישראל ה' אלוקינו ה' אחד". ובענין דברי כהן משה, דרש רשב"י ש"אפילו אין בידכם אלא קריאת שמע שחרית וערבית", כלומר אף שאין כל חייכם קשורים ביחוד ה', אלא רק פעמיים ביום אתם מייחדים אותו באמירת "שמע ישראל", די בזה כדי לא להימסר בידי אויביכם. על דברי ר' יוחנן בשם רשב"י: "זה שינון וזה שינון", שואל הירושלמי:

והא תנינן "הקורא מיכן והילך לא הפסיד כאדם שהוא קורא בתורה",
הא בעונתה חביבה מדברי תורה?

כלומר, מדברי המשנה שהקורא את שמע לאחר הזמן לא הפסיד, שכן הוא כקורא בתורה, ניתן ללמוד שהקורא בזמנה חביב יותר מהקורא בתורה, ומדוע רשב"י משהו בין שתי הקריאות? ותשובת הירושלמי:

אמר רבי יודן: רבי שמעון בן יוחי על ידי שהיה חדיד⁵ בדברי תורה
לפיכך אינה חביבה עליו יותר מדברי תורה.

רבי יודן אומר, שכיון שאצל רשב"י כל דבר תורה חד וחודר עד לשורש בו הוא נפגש עם יחוד ה', הרי שפרשת שמע אינה שונה משאר דברי תורה בענין זה. רואים אנו כי יש הבדל בין רשב"י לשאר העם בלימוד התורה, וממילא גם בקיום מצוות קריאת שמע ויחוד ה'.

נראה שניתן ללמוד מדברים אלו הגדרה מיוחדת למצות תלמוד תורה, שכן רשב"י אמר: "כגון אנו שעסוקים בדברי תורה אפילו לקריאת שמע אין אנו מפסיקין", ורבי יוחנן אמר שם על עצמו: "כגון אנו שאין אנו עסוקים בתלמוד תורה אפילו לתפילה

⁵ בברכות (פ"א ה"ב) הגירסא היא "תדיר".

אנו מפסיקין", ואין מדובר כאן על לימוד תורה באופן הרגיל, שכן ודאי לא התבטל רבי יוחנן מתלמודו.

נראה, שיסוד מצות תלמוד תורה הוא הדביקות בדרכיו של הקב"ה, וכיון שהתורה כולה היא שמותיו של הקב"ה הרי שבלימוד התורה אנו דבקים בו יתברך. ובזאת נבדל ר' יוחנן מרשב"י, שאצל רשב"י כל לימוד תורה היה דביקות, ואף שעסק בדיני ממונות ובלימודים אחרים, היה זה עיסוק בשמותיו של הקב"ה שהם המקור לכל ההלכות המעשיות, כמובא בזוה"ק (ח"ג רמ"ד ע"ב): "ורבנן דמתניתין ואמוראין כל תלמודא דלהון על רזין דאורייתא סדרו ליה".

ר' יוחנן כשהיה עוסק ביחוד ה' היה לימודו בבחינת דביקות, וכאשר היה לומד דברים אחרים לא היה זה לימוד של יחוד ה', ולכן אמר רבי יוחנן שהוא חייב להפסיק לקריאת שמע כדי לקיים מצות יחוד ה' שחרית וערבית, לעומת רשב"י שכל ימיו אין מחשבתו נפרדת מדביקות בו יתברך ועל כן אינו צריך להפסיק מתלמודו לקריאת שמע.

שיטת הבבלי – עיבור שנה

האמור לעיל בענין רשב"י וחבריו שלא היו מפסיקים מתלמודם לקריאת שמע, הוא רק לדברי הירושלמי. לשיטת התלמוד הבבלי אף רשב"י וחבריו הפסיקו לקריאת שמע. את הברייטא האומרת שאין מפסיקין בין לקריאת שמע ובין לתפילה, העמיד התלמוד הבבלי בעיבור שנה (שבת י"א ע"א):

חברים שהיו עוסקין בתורה מפסיקין לקריאת שמע ואין מפסיקין לתפלה. אמר רבי יוחנן: לא שנו אלא כגון רשב"י וחביריו שתורתן אומנותן, אבל כגון אנו מפסיקין לקריאת שמע ולתפלה. והתניא כשם שאין מפסיקין לתפלה כך אין מפסיקין לקריאת שמע, כי תני ההיא בעיבור שנה, דאמר רב אדא בר אהבה וכן תנו סבי דהגרוניא אמר רבי אלעזר בר צדוק: כשהיינו עוסקין בעיבור השנה ביבנה לא היינו מפסיקין לא לקריאת שמע ולא לתפלה.

יש להבין מה המיוחד בעיבור שנה, שהעוסקים בו אינם מפסיקים לקריאת שמע. בזוה"ק מובאים דבריו של רשב"י המתאר את לימוד סודות החכמה בקרב תלמידי בבל, שאינם קולטים לימוד זה כראוי, ועם כל זה מציינם רשב"י לשבח בענין עיבור שנה וקביעות החודש (זוה"ק ח"א רכ"ד ע"ב בתרגום):

אמר ר' שמעון: כשאני בין החברים מבבל, הם מתאספים אלי ולומדים הדברים בגלוי, והם מכניסים אותם בתיבה חתומה מברזל קשה, הסתום מכל הצדדים.

כמה פעמים למדתי אותם דרכי הגן של המלך ודרכי המלך, כמה פעמים למדתי אותם כל אלו המדרגות של הצדיקים שבעולם ההוא.

וכולם יראים לומר דברים אלו, אלא לומדים בגמגום. משום זה נקראים פסילוסין, שהם כפסילוס הזה שמגמגם בפיו. אבל אני דן אותם לזכות, שהוא משום שיראים, כי אור הקדוש ורוח הקדוש סר מהם, והם יונקים מאור ורוח של רשות אחר... אמר ר' שמעון: אם אלו בבלים הטפשים ידעו דברי סודות החכמה, כגון על מה עומד העולם, ולמה מתרגשים עמודיו כשהעולם נמצא בדוחק, היו יודעים שבחו של רב המנונא סבא. כי היה נמצא ביניהם ולא ידעו שבחו, והרי אני מוצא שדבריו מתקשרים בדברי שלמה המלך בסוד העליון של החכמה, והם לא ידעו שבחו. ועתה הם הולכים אחר דברי חכמה, ואין מי שיעמוד עליהם ואין מי שילמוד. ועם כל זה יש ביניהם חכמים בעבור השנה ובקביעת החודש, אף על פי שלא ניתן להם ולא נמסר בידם.

בני בבל אינן רואים את הסודות שישנם בכל דבר ודבר, ועל כן עיסוק בתורה לשיטתם אינו עיסוק ביחוד ה', ולא ניתן לומר שהעוסק בתורה אינו פוסק לקריאת שמע. אף על פי כן בענין עיבור שנה הם השכילו והבינו שכולו פנימיות התורה ויחוד ה', כפי שמובא בזה"ק, ועל כן "כשהיינו עוסקין בעיבור השנה ביבנה לא היינו מפסיקין לא לקריאת שמע ולא לתפלה", כי כל העיסוק בעניינים אלו הוא עיסוק ביחוד ה'.

"חזר ואמר"

במספר מקומות מצאנו התייחסות של רשב"י ליחס שבין העולם הרוחני לעולם המעשי, ובשנים ממקומות אלו יש שינוי בדעתו של רשב"י. א. הירושלמי שהובא לעיל הסביר את שיטתו של רשב"י מדוע סובר שאין מפסיקין לקריאת שמע ולא לתפילה:

רשב"י כדעתיה, דרשב"י אמר: אילו הוינא קאים על טורא דסיני בשעתא דאתיהבת תורה לישראל, הוינא מתבעי קומי רחמנא דיתברי לבר נשא תרין פומין, חד דהוי לעי באוריתא וחד דעבד ליה כל צורכיה. חזר ומר ומה אין חד הוא לית עלמא יכיל קאים ביה מן דילטוריא דיליה, אילו הוו תרין על אחת כמה וכמה. תרגום: רשב"י אמר: אילו הייתי עומד על הר סיני בשעה שניתנה תורה לישראל, היית תובע מלפני ה' שיברא לאדם שני פיות, אחד שיהיה עוסק בתורה ואחד שיעשה בו כל צורכו. חזר ואמר ומה אם

⁶ מהו המיוחד בעיבור שנה, שבו הגיעו אף חכמי בבל לסודות התורה? בקצרה נציין, שחכמים כינו ענין זה בשם "סוד העיבור" (עי' ראש השנה כ' ע"ב, ובמקומות רבים נוספים), ועי' בתורה שלמה במבוא לחלק העוסק בסוד העיבור (פרשת בא ח"ג), שדן במשמעות השם. ועי' בספר "שערי הלשם" חלק א' סימן כ', מעניני שבת, מועד וחודש, תוספת שבת, סעיף ח) שמרחיב בביאור "סוד העיבור".

באחד אין העולם יכול לעמוד מפני לשון הרע, אילו היו שנים על אחת כמה וכמה.

ויש להבין, מה ראייה יש מדבריו אלה של רשב"י לכך שאינו פוסק מלימוד תורה לקריאת שמע? מהו ענין שני הפיות לקריאת שמע?
ב. הגמרא (שבת ל"ג ע"ב) מספרת את שאירע בעת שיצא רשב"י מן המערה:

נפקו. חזו אינשי דקא כרבי וזרעי (יצאו. ראו אנשים חורשים וזורעים), אמר: מניחין חיי עולם ועוסקין בחיי שעה, כל מקום שנותנין עיניהן מיד נשרף. יצתה בת קול ואמרה להם: להחריב עולמי יצאתם, חזרו למערכתכם.

הדור אזול, איתיבו תריסר ירחי שתא (חזרו והלכו וישבו שנים עשר חודש), אמרי: משפט רשעים בגיהנם שנים עשר חדש. יצתה בת קול ואמרה: צאו ממערכתכם. נפקו, כל היכא דהוה מחי רבי אלעזר, הוה מסי רבי שמעון (יצאו, כל מקום שהיה ר' אלעזר מכה, היה ר' שמעון מרפא). אמר לו: בני, די לעולם אני ואתה.

בשני המקורות מתוארים שני שלבים אצל רשב"י. המפגש הראשוני עם סתרי תורה ושרשה העליון, יוצר ניתוק בין עולם רוחני זה לעולם המעשי. "אילו הייתי בשעת מתן תורה", בשעה שכל העולם המעשי בטל היה מול התגלותו של הקב"ה על הר סיני בנתינת התורה, "הייתי תובע שיבראו שני פיות", שכן באותה שעה לא היה מובן כיצד אותו פה שעוסק בדברי תורה הוא זה שעושה בו האדם שאר צרכיו המעשיים. אף בצאתו מן המערה בפעם הראשונה, לאחר שעסק שם בסתרי תורה, לא יכול היה רשב"י להבין כיצד מניחין העם חיי עולם - לימוד תורה, ועוסקים בעניינים מעשיים. אך אין הדבר כך ויש מקום לחיים המעשיים גם בעם ישראל העוסק בתורה, ולכן "יצתה בת קול ואמרה להם: להחריב עולמי יצאתם? חזרו למערכתכם!".

"חזר ואמר", לאחר שחזר רשב"י לעולם הרוחני, הבין שהעולם העליון צריך לתקן ולהעלות את המציאות המעשית ולחבר אותה אליו. אז אמר שאין לנתק את הפה שעוסק בענייני העולם הזה מן הפה שעוסק בדברי תורה, אלא יבא פה אחד שעוסק בשני המישורים, והעיסוק בתורה יתקן ויעלה את העניינים המעשיים. שיטתו של רשב"י היא, שבכל דבר ניתן להגיע ליחוד ה', ולכן אין לו להפסיק לקריאת שמע כשעוסק בענין אחר. אף הדברים המעשיים יכולים להתעלות למדרגה רוחנית של יחוד ה'. זו הראיה שהביא הירושלמי מדברי רשב"י על הצורך בשני פיות.

אף כשיצא מן המערה בפעם השניה הבין זאת, וכל מקום שהיה מחריב רבי אלעזר היה מרפא רבי שמעון, כי הבין שיש לעסוק אף בעניינים המעשיים, ואף המציאות המעשית קשורה ליחוד ה'.

בסופו של דבר רצה רשב"י לעסוק בעצמו בישובו של עולם (המשך הגמ' בשבת שם):

אמר: הואיל ואיתרחיש ניסא, איזיל אתקין מילתא (אמר: הואיל והתרחש לי נס, אלך ואתקן דבר), דכתיב "ויבא יעקב שלם", ואמר רב: שלם בגופו, שלם בממונו, שלם בתורתו. "ויחן את פני העיר", אמר רב: מטבע תיקן להם, ושמואל אמר: שווקים תיקן להם, ורבי יוחנן אמר: מרחצאות תיקן להם. אמר: איכא מילתא דבעי לתקוני, אמרו ליה: איכא דוכתא דאית ביה ספק טומאה, ואית להו צערא לכהנים לאקופי. אמר: איכא איניש דידע דאיתחזק הכא טהרה (אמר: היש דבר שצריך תיקון, אמרו לו: יש מקום שיש בו ספק טומאה ויש צער לכהנים להקיפו. אמר: היש אדם היודע שהיתה מוחזקת כאן טהרה), אמר ליה ההוא סבא כאן קיצץ בן זכאי תורמסי תרומה. עבד איהו נמי הכי, כל היכא דהוה קשי - טהריה, וכל היכא דהוה רפי - צייניה (עשה גם הוא כן, רש"י: "היה מקצץ תורמוסין ומשליכן שם, ונעשה נס וצף המת במקום שהוא שם, וציינו למקום הקבר", כל מקום שהיה קשה - טיהרו, וכל מקום שהיה רפה - ציינו).

הבנתו המחודשת של רשב"י את העולם המעשי הביאה אותו לעסוק בישוב העולם ולטהר מקומות שהיה בהם ספק טומאה שגרם צער לכהנים שהיו צריכים להקיף את המקום. שיטתו של רשב"י לאחר שיצא מן המערה בשנית היא שאף לעולם המעשי יש ערך, וניתן לראות בו את יחוד ה'.

